

Melkschappen en meer op de Vreugdehoeve

Bij Zwolle wordt iets moois gebouwd. Vlak onder Zwolle, bij natuurgebied de Vreugderijkerwaard, heeft de familie Van Assen een nieuw bedrijf opgebouwd rondom de biologische schapenmelkerij.

Hoe kom je erbij om een biologische schapenmelkerij op te zetten bij een natuurgebied? Daar is een duik in de historie voor nodig.

Ruim dertien jaar geleden moesten varkenshouders Herman en Marianne van Assen door de varkenspest en mond-en-

klauwzeer hun dieren verkopen en stoppen met het bedrijf. Opnieuw beginnen in de varkens leek niet haalbaar, dus moest er op een andere manier brood op de plank komen. Na een ruime oriëntatieperiode kwamen de Van Assens uit bij melkschappen. Dat was wennen. Met vakmanschap

en ondernemerszin werd de nieuwe bedrijfsvorm tot een succes gemaakt. Het gezin had weer een bedrijf en een inkomen. Totdat de overheid besloot dat op die plek de IJsseldijk moest komen. Dus moest er verplaatst worden. Achthonderd meter verderop, tegen het natuurgebied de Vreugderijkerwaard, is onlangs een compleet nieuw bedrijf gebouwd. Het is bijna klaar, het hoofdgebouw staat er en de spanten voor de machineloods ook.

Openheid aan alle kanten

Het is een gebouw met meerdere functies geworden. Allereerst de stal, met ruimte voor 300 schapen. Onder hetzelfde dak zit-

De zichtstal van de splinternieuwe schapenmelkerij bij natuurgebied de Vreugderijkerwaard

Om de melkproductie te verhogen is een fokprogramma opgezet met vier bedrijven

ten ook de kaasmakerij, de winkel en een verblijfsruimte, waar groepen kunnen worden ontvangen. Het is de bedoeling dat deze horecatak verder wordt ontwikkeld. Daarvoor zijn goede perspectieven, want bezoekers van het natuurgebied vinden hier een goede plek om uit te rusten en tegelijk van het winkelaanbod gebruik te maken.

Het gebouw straalt de openheid uit waarmee gewerkt wordt. De schapenstal is aan de achterzijde open. Het dak is hoog, voor een fris stalklimaat. Aan de voorzijde van het gebouw zijn het restaurant en de winkel ingericht. Van daaruit is door ramen te zien wat er in de stal en in de melkstal gebeurt. Zo blijven bezoekers en dieren gescheiden, maar kan toch alles worden gevolgd.

Bij de verplaatsing is het aantal schapen bewust niet uitgebreid, maar is naar verbreding van de activiteiten gezocht. Dat lijkt goed geslaagd. In de afgelopen dertien

jaar is op de oude locatie veel ervaring opgedaan. Maar er moet op de toekomst worden gelet. De kinderen groeien op en willen ook in het bedrijf verder. Uitbreiding van het aantal schapen wilden de Van Assens niet. En zo werd gekozen voor zuivel en horeca.

Eigen zuivelafdeling

De melk wordt verkocht via een afzetcoöperatie van vijf schapenmelkers. Deze samenwerking geeft tegenover de verwerkende fabrieken een betere onderhandelingspositie en er kan melk op maat geleverd worden.

Tijdens ons bezoek, rond de kerstdagen, is het aflanseizoen juist begonnen en daarvoor is er nog niet volop melk. Er wordt tijdelijk geen melk geleverd, maar alles wordt verwerkt tot kaas en yoghurt in de eigen zuivelafdeling. Echtgenote Marianne heeft deze tak voor haar rekening geno-

men. Ze volgde diverse cursussen in de zuivelbereiding. Het resultaat is dat er nu verschillende uitstekende kaassoorten in de winkel liggen. Marianne ontwikkelde zelfs een eigen unieke nieuwe kaassoort, de Mecorino. Het is een klein kaasje, dat vooral wordt aanbevolen voor bij de kaasschotel of bij een glas wijn. Er is een begin gemaakt met de yoghurtbereiding en vervolgens is de ijsproductie aan de beurt.

Fokprogramma voor meer melk

Het aantal schapen is tijdelijk wat minder, maar zal de komende jaren weer naar 300 groeien. En die zullen per ooi meer melk moeten gaan leveren. Daarvoor is een fokprogramma opgezet, waarbij gebruik wordt gemaakt van kunstmatige inseminatie.

Het begin voor dit plan ligt bij een studiedag enkele jaren geleden gehouden door de Nederlandse Vereniging voor Professionele Melkschapenhouders. Fokkerijdeskundige Henk Slaghuis presenteerde hier een fokplan dat verbetering en efficiëntie van productie beoogde, met behoud van voldoende genetische variatie.

Hierop reageerde een groep melkschapenhouders die meer vooruitgang in de fokkerij wensten. Voor een dergelijk programma bij een kleine populatie is een paringssysteem voor de lange termijn nodig om inteelt te voorkomen. Bij de selectie van de rammen wordt uitgegaan van goede moederlijnen. Er wordt gelet op melkproductie, exterieur en op vruchtbaarheid. Noodzaak is om meerdere niet-verwante lijnen te hebben.

Aan het fokprogramma nemen voorlopig vier bedrijven deel, met in totaal ruim 1500 schapen. Per deelnemend bedrijf worden twee rammen ingezet. Als een ram een

Vanuit het restaurant is door het raam de melkstal te zien

Fokkerijprogramma

Enkele jaren geleden was er een bijeenkomst van een groep schapenhouders. Henk Slaghuis hield daar een inleiding, waarin hij een fokkerijprogramma presenteerde om tot verbetering van de erfelijke aanleg te komen en tegelijk inteelt zoveel mogelijk te voorkomen. Realisatie van dit programma werd in de war gestuurd door de Q-koortsuitbraak.

Daarna raakte het onderwerp op de achtergrond, totdat Kor Oldenbroek van het Centrum voor Genetische Bronnen in Nederland (CGN) de plannen weer uit de kast haalde. De Stichting Zeldzame Huisdieren en het Centrum voor genetische Bronnen samen hebben een Noorse dierenarts laten overkomen om de belangstellende schapenhouders de eenvoudige techniek bij te brengen.

Het fokprogramma gaat nu toegepast worden bij de melkschapen, maar het is ook een voorbeeld voor andere zeldzame rassen.

periode gebruikt is, wordt hij doorgeleverd naar een volgend bedrijf in de groep. Dit doorleveren gebeurt zonder dat de ram verplaatst wordt, want alleen zijn ingevroren sperma volgt deze weg. Door gebruik te maken van diepvriessperma hoeven de rammen niet te worden verplaatst en wordt het risico van het overbrengen van ziekten geminimaliseerd.

Een ram wordt twee keer een periode ingezet, daarna wordt hij opgevolgd door de zoons. Door het rouleren van de rammen en het beperkt gebruik per ram wordt inteelt zoveel mogelijk beperkt.

Bronstwaarneming belangrijk

Tot nu toe was kunstmatige inseminatie bij schapen een moeizame bezigheid met wisselend resultaat. Daarbij werd de bronst met hormoonbehandeling gesynchroniseerd. Bij Van Assen wordt geïnsemineerd bij de normale bronst, een andere techniek. Belangrijk daarbij is de bronstwaarneming. Bij de meeste schapenrassen is dat een probleem, maar melkschapen hebben het voordeel dat ze twee keer per dag door de melkstal komen. De eigenaar kent zijn

dieren en merkt veranderingen in het gedrag beter op.

Dieren die voor inseminatie in aanmerking komen, worden in een groep gezet, met een ram in het hok ernaast om de bronst te bevorderen. Tevens wordt gebruikgemaakt van een zoekram met een dekblok. Tussen 18 en 23 uur na de eerste bronstsignalen wordt het schaap geïnsemineerd. De periode van insemineren duurt zes weken. Dan volgen vier weken pauze. Deze rustpauze is gunstig in de bedrijfsvoering, voor de aflamperiode en voor de bezetting van de opfokruimte.

Doe-het-zelf ki

Het fokprogramma is mede mogelijk geworden door kunstmatige inseminatie. De toegepaste methode met inseminatie op de normale bronst is uit Noorwegen gehaald. De resultaten ginds geven een drachtigheid van 70 tot 75 procent aan. De deelnemers aan het fokprogramma hebben een cursus doe-het-zelf ki gevolgd. De eigenaars van de schapen kunnen daarvoor op het juiste tijdstip insemineren. Want het resultaat is sterk afhankelijk van een nauwkeurige werkwijze. Vier weken na de laatste inseminaties in de groep worden de oöien op drachtigheid gescand.

Schapen van wol- en vleesrassen kennen gewoonlijk een seizoensgebonden bronstperiode. Bij melkschapen is dit minder het geval. Zolang de dieren in de groei zijn, kan bronst worden verwacht

Met de bouw van de Vreugdehoeve is een prachtig en veelzijdig bedrijf neergezet. Naast de melkschapen, de zuivelbereiding en het restaurantgedeelte heeft de familie Van Assen een bedrijf met meerdere poten, waarmee de toekomst met vertrouwen tegemoet kan worden gezien. ●